

Forskningspolitikk

nr. 4, 2016, 39. årgang, ISSN 0333-0273

Ansvarlig redaktør: Egil Kallerud

E-post: fpol@nifu.no

Redaktør Danmark: Kaare Aagaard

Redaktør Sverige: Mats Benner

Redaksjonssekretær: Inger Henaug

Redaksjonsutvalg: Magnus Gulbrandsen,

Universitetet i Oslo; Espen Solberg, NIFU;

Agnete Vabø, NIFU; Susanne Lehmann

Sundnes, NIFU; Sverker Sörlin, KTH, Stockholm;

Niels Mejlgaard, Aarhus Universitet; Ellen-Marie

Forsberg, Høgskolen i Oslo og Akershus

Design: Helge Thorstvedt

Forside: Lars Fiske

Trykk: Karin Smedsrud/RK Gruppen

Opplag: 7000

Redaksjon avsluttet: 6. desember 2016

Forskningspolitikk utgis av NIFU

Nordisk institutt for studier av innovasjon,
forskning og utdanning,

Postadresse: Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo

Besøksadresse: Økerneveien 9, 0653 Oslo

Tlf 22 59 51 00 Fax: 22 59 51 01

www.nifu.no

Forskningspolitikk er medlem av Den Norske

Fagpresses Forening og redigeres i tråd med

Redaktørplakaten

Forskningspolitikk kommer ut fire ganger i året.

Abonnement er gratis og kan fås ved henvendelse

til fpol@nifu.no eller tlf. 986 42 169.

Forskningspolitikks hjemmeside:

<http://www.fpol.no>

Forskningspolitikk utgis med støtte fra

Norges forskningsråd.

Forskningspolitikk ønsker artikler, kronikker og debattinnlegg om forskning, høyere utdanning og innovasjon. Lengde: artikler og kronikker maks 8000 tegn uten mellomrom; debattinnlegg maks 4000 tegn uten mellomrom. Manus sendes til fpol@nifu.no.

Mer strukturreform?

Kronikken i dette nummer av *Forskningspolitikk* inviterer til en diskusjon om strukturelle svakheter i norsk forskning. Denne gang gjelder det ikke strukturen i høyere utdanning for seg, men forholdet mellom universiteter og institutter, de hovedansvarlige insti-

EGIL KALLERUD
redaktør

tusjonene for henholdsvis «grunnforskning» og «anvendt forskning». Den diskusjonen bør ønskes velkommen, på flere fronter. Her er utgangspunktet erfaringer med at den norske strukturen håndterer en spesiell

type forskning dårlig, nemlig forskning rettet inn mot store samfunnsutfordringer generelt, og klima- og energiutfordringen spesielt. Potensielt sterke fagmiljøer ved universitetene deltar ikke i tilstrekkelig grad i slik forskning, blant annet fordi universitetene selv velger det vekk ved ensidig å satse på akademisk eksellens. Nye organisatoriske løsninger er påkrevet for å samle kreftene.

Elverhøis argumenter og løsningsskisser har en del til felles med de Kyrre Lekve la fram i *Forskningspolitikk*, nr. 1, 2016. Norge trenger, mente han, en ny type forskningsinstitusjon utenfor den todelte hovedstrukturen av «en godt finansiert universitets- og høyskolesektor og en dårlig finansiert instituttsektor». «Nasjonale laboratorier» etter internasjonal modell vil kunne skape en egnet institusjonell ramme for utvikling av verdensledende grunnforskning med langsiktige anvendte siktemål, enten for å utvikle avansert næringsliv eller bidra til å løse store samfunnsmessige utfordringer.

Begge peker på sider ved norsk forskningsstruktur som er til hinder for å få til en kraftig opprustning av forskning som både er grunnlags- og anvendelsesorientert. Slik forskning er et barn, ikke alltid like kjært, med mange navn: «målorientert (grunn)forskning», «strategisk grunnforskning», «bruksinspirert grunnforskning» og flere andre. En ny bok omtalt på disse sider har nok et forslag: forskning i «kretsløp av oppdagelse og oppfinnelse».

Det ligger et snev av ironi i at vi blant de nyere navnene på omtrent det samme også finner «frontier research», som EU i sin tid introduserte som rasjonale for det europeiske forskningsrådet, ERC, med eksplisitt henvisning til at grunnforskningsbegrepet ikke er egnet, siden grensesprengende forskning foregår på begge sider av, og på tvers av, skillet mellom vitenskap og teknologi, kunnskap og anvendelse. Ironien ligger i utviklingen av Horisont 2020-programmet (H2020) selv; den synes å følge et mønster som følger av at grunnforskning skilles fra anvendelse. ERC framstår, oppfattes og omtales mest som et grunnforskningsprogram for forskerdrivet «blue sky research»; anvendelsesdimensjonen forsvinner, men søkes innhentet med «proof of concept»-støtte i etterkant og gode historier om «samfunnsimpact». Nærmere lineær innovasjonsmodell kommer en ikke. Utfordringsprogrammene ser på sin side i økende grad ut som utviklings- og demonstrasjonsprogrammer for *nesten* ferdige løsninger, med krav til høye TRL-verdier. Med det kan det mellomliggende området av anvendbar, innovativ forskning bli tynnet ut, i strid med opprinnelige intensjoner slik de ble formulert med begreper som «frontier research» og forskning rettet mot «Grand Societal Challenges».

Slik kan utviklingen av H2020 også ha noe av skylden for den skjeve norske deltakelsen i H2020. På kort sikt er det da ikke først og fremst som effektive virkemidler for økt retur fra H2020 at de nye organisatoriske løsningene bør begrunnes. Men alt i norsk forskning kan ikke handle om EU-retur, og på lengre sikt er det viktigere å gjøre ting riktig enn å gjøre som EU gjør nå, bare fordi de gjør det.

“Nye organisatoriske løsninger er påkrevet for å samle kreftene”

Egil Kallerud